

сторони можуть повністю або частково врегулювати спір на основі взаємних поступок. Взаємність поступок є обов'язковою умовою примирення, а його досягнення має наслідком закриття провадження у справі.

Питання відстрочення і розстрочення виконання, заміна, встановлення способу і порядку виконання судового рішення у КАС України (ст. 263) та у Законі «Про виконавче провадження» (ст. 36) врегульовані дещо по-різному. Так, КАС України містить перелік (не вичерпний) обставин, що ускладнюють виконання судового рішення, надає право ініціативи суду, встановлює форму звернення з такою ініціативою державного виконавця (подання замість заяви) та передбачає винятковість випадків відстрочення і розстрочення виконання, зміни, встановлення способу і порядку виконання рішення. У той же час у Законі наведені обставини, що зумовлюють обов'язкове зупинення виконавчого провадження, та випадки, коли виконавче провадження може бути зупинено, чого не передбачає КАС України.

Суд апеляційної чи касаційної інстанції, ухвалюючи нове судові рішення, яким закриває провадження у справі, залишає позовну заяву без розгляду або відмовляє у задоволенні адміністративного позову чи задовольняє позовні вимоги у меншому розмірі, повинен зобов'язати позивача повернути відповідачеві безпідставно стягнене з нього за скасованим судовим рішенням або визначити інший спосіб і порядок здійснення повороту виконання.

Якщо питання про поворот виконання судового рішення помилково не було вирішено судом апеляційної чи касаційної інстанції, заява відповідача про поворот виконання розглядається адміністративним судом, у якому знаходиться справа. Заяву про поворот виконання може бути подано протягом одного року з дня виникнення підстав для повороту виконання.

ОСАДЧИЙ А. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ З АДМІНІСТРАТИВНИМ ПОЗОВОМ

Одним з основних прав людини є право на судовий захист. Право на судовий захист реалізується при відправленні правосуддя у рамках відповідних судових процедур. Отже, форми реалізації права на судовий

захист обумовлюються особливостями процесуальної форми певного різновиду судочинства. Складовою права на судовий захист у позовному провадженні адміністративного процесу виступає право на звернення з адміністративним позовом. Залежно від підходів до розуміння адміністративного позову право на звернення з адміністративним позовом позначається правниками і як право на адміністративний позов і як складова останнього — право на пред'явлення адміністративного позову. Але така різниця у підходах щодо найменування права на звернення з адміністративним позовом не змінює його сутності, як забезпеченої законом можливості звернутися до адміністративного суду з вимогою про захист прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах або на виконання повноважень, якщо за законом реалізація таких повноважень можлива внаслідок вирішення публічно-правового спору. Тобто, за своїм змістом це право на процес незалежно від його результату, право на діяльність адміністративного суду з розгляду публічно-правового спору.

Право на звернення з адміністративним позовом здебільшого розглядається у двох аспектах — як елемент процесуальної правоздатності та як суб'єктивне процесуальне право. У якості складової адміністративної процесуальної правоздатності право на звернення з адміністративним позовом характеризує можливість кожного, з моменту виникнення у особи відповідної правоздатності, звернутися з адміністративним позовом до суду. Право на звернення з адміністративним позовом, як суб'єктивне процесуальне право, належить не будь-якій особі, яку наділено адміністративною процесуальною дієздатністю, а лише певній особі за конкретних обставин. Отже, наявність у особи права на звернення з адміністративним позовом як суб'єктивного процесуального права, а також і його реалізація, обумовлюється КАС України низкою обставин процесуально-правового характеру.

Обставини, які обумовлюють саме існування у особи права на звернення з адміністративним позовом позначаються як передумови такого права. Обставини, які обумовлюють належний порядок реалізації права на звернення з адміністративним позовом позначаються як умови реалізації такого права. Для виникнення адміністративного судочинства з розгляду публічно-правового спору необхідна як наявність у особи права на звернення з адміністративним позовом, так і дотримання встановленого процесуального порядку реалізації такого права.

Задля забезпечення доступності правосуддя КАС України встановлено мінімальну кількість обставин, з якими пов'язано існування права на звернення з адміністративним позовом як суб'єктивного процесуального права. Аналіз норм КАС України дозволяє виділити наступні передумови права на звернення з адміністративним позовом:

1) наявність у сторін адміністративної процесуальної правоздатності; 2) віднесення публічно-правового спору до адміністративної юрисдикції; 3) відсутність у спорі між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав таких, що набрали законної сили постанови суду, ухвали про відмову у відкритті провадження в адміністративній справі, ухвали про закриття провадження в адміністративній справі, ухвали про залишення позовної заяви без розгляду у зв'язку з пропуском строку звернення до адміністративного суду (крім випадків, коли така ухвала винесена до відкриття провадження в адміністративній справі); 4) не настала смерть фізичної особи чи не припинено юридичну особу, які звернулися із позовною заявою або до яких пред'явлено адміністративний позов, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва.

Аналіз норм КАС України дозволяє виділити наступні умови реалізації права на звернення з адміністративним позовом: 1) дотримання вимог до позовної заяви; 2) наявність у особи, яка подає позовну заяву адміністративної процесуальної дієздатності; 3) наявність повноважень на ведення справи, якщо позовна заява подається представником; 4) відсутність у провадженні цього або іншого адміністративного суду справи про спір між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав; 5) підсудність справи цьому адміністративному суду; 6) подання суб'єктом владних повноважень позовної заяви із вимогою про стягнення грошових коштів, яка ґрунтується на підставі рішення суб'єкта владних повноважень, після закінчення місячного строку.

Відсутність передумов права на адміністративний позов свідчить про відсутність у особи права на адміністративний позов. Процесуальним наслідком відсутності передумов права на адміністративний позов виступатиме відмова у відкритті провадження в адміністративній справі. У разі, якщо зазначені обставини з'ясовано судом після відкриття провадження у справі — на подальших стадіях адміністративного процесу — процесуальним наслідком виступатиме закриття провадження у справі. Повторне звернення з тожним адміністративним позовом, щодо якого постановлено ухвалу про відмову у відкритті провадження або про закриття провадження у справі, не допускається.

Недотримання умов реалізації права на адміністративний позов не позбавляє особу самого цього права і, відповідно, можливості судового розгляду публічно-правового спору у подальшому, за умов дотримання встановленого процесуального порядку реалізації такого права. Процесуальним наслідком з'ясування суддею на стадії відкриття провадження у справі обставин, які свідчать про недотримання вимог до позовної заяви виступатиме залишення позовної заяви без руху. А якщо недоліки позовної заяви позивачем не усунуто або не дотримано інші

умови реалізації права на адміністративний позов — процесуальним наслідком буде повернення позовної заяви позивачеві. Якщо недотримання умов реалізації права на адміністративний позов з'ясовано судом після відкриття провадження у справі — на подальших стадіях адміністративного процесу — позовна заява, за деякими виключеннями, залишається без розгляду (ст. 155 КАС України). Повернення позовної заяви, залишення позовної заяви без розгляду (зокрема й з підстав недотримання умов реалізації права на адміністративний позов) не позбавляє особу права повторного звернення до адміністративного суду з тотожним адміністративним позовом.

ОСАУЛЕНКО С. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАХОДІВ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ
В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

Застосування заходів примусу під час здійснення судочинства покликано забезпечити можливість впливу на осіб, які порушують під час судового засідання встановлений порядок. Водночас, примусові заходи, які застосовуються судом під час судового провадження мають суттєві відмінності у порівнянні із заходами позасудового адміністративного примусу. По-перше, адміністративний примус використовують у публічному управлінні для охорони суспільних відносин, які виникають у цій сфері виконавчо-розпорядчої і організаційно власної діяльності в той час як судовий примус застосовується для забезпечення додержання встановленого порядку здійснення правосуддя. По-друге, механізми правого регулювання адміністративного і судового примусу передбачають різні підстави і порядок застосування відповідних примусових заходів. Застосування заходів процесуального примусу припускається при наявності однієї з наступних підстав — порушення порядку у залі судового засідання або невиконання розпоряджень головуєчого. Коло підстав для застосування заходів адміністративного є набагато ширшим і включає стихійні лиха, епідемії, проступки, злочини, а також об'єктивно протиправні дії, що не є порушеннями, тому що вчиняються неосудними особами. По-третє, порядок застосування адміністративно-примусових заходів здебільшого регулюють норми адміністративного права, які знаходять своє вираження у багатьох